

Artwork by Kari Nuutinen

Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia
-toimintaohjelma 2010-2014
(OKM 2010:1)
- toteuttaminen yhteistyöllä

10.12.2012 Joensuu
VTT Assi Liikanen

Toimintaohjelman päämäärä

Hyvinvoinnin ja terveyden
edistäminen kulttuurin ja taiteen
keinoin

Toimintaohjelman valmisteluvaiheet

Toimeksianto 29.9.2008

Asiantuntijatyöryhmä 1.12.2008 – 31.12.2009 ja
viisi alatyöryhmää kevään 2009

Ohjelma luovutettiin ja julkistettiin 28.1. 2010
(2010:1)

STMn aloitteesta asetettu työryhmä toteuttamaan
toimintaohjelmaa vuosina 2010-2014 (THL)

Sisältyy Kulttuuri- tulevaisuuden voima – OPM:n
selontekoon kulttuurin tulevaisuudesta (2010:10)

Valmistelu laajalla yhteistyöllä

Selvityshenkilö ja asiantuntijaryhmä

- Opetus- ja kulttuuriministeriö ja sosiaali- ja terveysministeriö
- Työ- ja elinkeinoministeriö, Ympäristöministeriö,
- Suomen Kuntaliitto
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Työterveyslaitos,
- Taideteollinen korkeakoulu, **Hämeen Ammattikorkeakoulu**
- Ikäinstituutti, Terveyden edistämisen keskus,
- Folkhälsans Förbund,
- Helsingin Diakonissalaitos
- Suomen Kylätoimikunta

Sekä asiantuntijoiden laaja kuuleminen

Taustalla

- Terveyden edistämisen politiikkaohjelma (5.12.2007)
- Valtioneuvoston periaatepäätös taide- ja taiteilijapolitiikasta (2003)
- Taiteen ja kulttuurin saavutettavuusohjelma 2006-2010 (2004)
- Reilu kulttuuri -ohjelma (2006)
- Kulttuuripolitiikan strategia vuoteen 2020 (2009)
- Suomen Kuntaliiton Sivistyksen suunta -ohjelma vuoteen 2015 (2007)
- Valtioneuvoston selonteko Eduskunnalle Kulttuurin tulevaisuudesta (2010)
- Terveyttä kulttuurista -verkoston työtä 20 v.

Toimintaohjelman yleiset tavoitteet – yksilötasolla

Jokaisella on oikeus ja tasa-arvoinen mahdollisuus itse tehdä taidetta tai osallistua kulttuuritoimintaan;

- riippumatta asuinpaikasta, elin- tai työympäristöstä
- halunsa, toimintakykynsä ja luovien voimavarojensa puitteissa
- koko elämänsä aikana, myös vaihtuvissa elämäntilanteissa ja yhteisöissä.

Tavoitteet yhteisön/yhteiskunnan tasoilla:

Kulttuurin vaikutukset hyvinvointiin ja terveyteen on tunnustettu poliittisella, hallinnollisella ja rakenteiden tasoilla.

- kulttuurilla on paikkansa osana kansallista, maakunnallista ja kunnallista hyvinvointipolitiikkaa
- Hyvinvointia ja terveyttä on edistetty kulttuurin keinoin saumattomassa yhteistyössä kolmannen sektorin ja yksityisten toimijoiden sekä elinkeinoelämän kanssa
- Kulttuuri- ja opetusalan sekä sosiaali- ja terveysalan ammatteihin johtavaa yhteistä opetusta on lisätty
- Alan tutkimustoiminta on aktiivista ja pitkäjänteistä
- Hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen kulttuurin ja taiteen keinoin on riittävästi resursseja.

Toimintaohjelman painopistealueet

1. Kulttuuri osallisuuden, yhteisöllisyyden , arjen toimintojen ja ympäristön edistäjänä
2. Taide ja kulttuuri osana sosiaali- ja terveydenhuoltoa
3. Työhyvinvoinnin tukeminen taiteen ja kulttuurin keinoin

1. Arjen kulttuurisuuden edistäminen

Elämään tulee lisää merkitystä, sisältöä ja iloa, mikä on edellytyksenä henkiselle, fyysiselle ja sosiaaliselle hyvinvoinnille.

- Kulttuurin ja taiteen harrastaminen itse tai toisten kanssa
- Kulttuuritilaisuuksissa ja kirjastossa käyminen
- Osallistuminen kulttuurin ja liikunnan ohjattuihin ryhmiin
- Lisäämällä taide- ja taitoaineita jokaiselle koulutuksen asteelle
- Vaikuttamalla kunnan ympäristö- ja yhdyskuntasuunnitteluun – kohtaamisen paikkoja lisää

2. Osana sosiaali- ja terveyspalveluita

Kulttuurityö on tärkeä osa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä sekä sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädäntöä

- **Sosiaali- ja terveyspalveluiden piiriin tulevien hoito- ja palvelusuunnitelmaan kirjataan kulttuuritarpeet ja toteutus**
- **Taiteen ja kulttuurin integroiminen hoiva- ja hoitotyöhön**
- **Taiteilijoita hoitolaitoksiin – työllisyyden edistäminen**
- **Taidelähtöisiä menetelmiä hoiva- , hoito- ja sosiaalityöhön**
- **Koulutusta yhteisistä aineista, erikoistumista ja kaksoistutkintoja sekä kelpoisuusehtojen soveltaminen**
- **Täydennyskoulutusta hoitohenkilökunnalle sekä taiteilijoille**
- **Yhteistyö kunnan tasolla tärkeää!**

3. Työhyvinvointia taiteesta

Kulttuuri- ja taidetoiminta lisäävät työhyvinvointi ja työssäjaksamista.

- Rikkoo arjen rutiinit ja virkistää työpäivää
- Taidelähtöiset menetelmät purkavat työyhteisön ongelmia
- Työterveyshuollon apuvälineenä
- Taiteen luovuus innovoi uusille urille ja elvyttää liitet toimintaa
- Luo uusia liiketoimintakonsepteja ja verkostoitumista
- Tuo alalle houkuttavuutta, esim. vanhustenhuolto
- Kulttuurisetelien käyttöä lisätään

Toimenpide-ehdotuksia

1. Lainsäädäntö, hallinto ja rahoitus
  2. Julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin välinen yhteistyö
  3. Tutkimuksen ja tietopohjan lisääminen
  4. Koulutus
  5. Tiedon levittäminen
- kaikkiaan 18 toimenpide-ehdotusta

Toimenpide-ehdotukset - yhteenvedona

- Kirjataan sosiaali- ja terveydenhuollon lakiuudistukseen
- ”Kotipesä” Terveyden ja hyvinvoinnin laitokseen
- Alueelliset yhteistyömallit ja verkostoituminen
- Luovien alojen ja hyvinvointialojen yrittäjyyden tukeminen
- Yleisöyhteistyön kehittäminen
- Kulttuuritarpeet hoito- ja palvelusuunnitelmiin
- Taide- ja taitoaineita lisätään kaikille asteille
- Kulttuuri-, sosiaali- ja terveystalojen yhteisiä koulutuksia
- Hyvinvointipolitiikkaa toisin keinoin -tutkimusohjelma
- Kulttuurin ja hyvinvoinnin professuuri ja tutkijakoulu
- Yhteinen vuorovaikutteinen tietopankki

Ehdotus rahoitusvastuiksi

- *OPM jatkaa ja nostaa tukeaan*
- *STM varaa terveyden edistämisen ja TUKE- määrärahoista osan kohdennettavaksi*
- *Kuntien toivotaan varaavan rahoitusta eri momenteille*
- *RAY päivittää avustusstrategiaansa*
- *TEM huomioi hyvinvointialan työ- ja elinkeinopoliittisessa strategian toteutuksessa*
- *YM huomioi tutkimus- ja kehittämisrahojen jaossa*
- *Tekry toimii eri järjestöjä yhdistävänä tahona ja kokoajana*
- *THL tutkimus- ja kehittämistoiminnan ”kotipesänä”*

<p>Terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen</p>	<p>Taiteen soveltaminen</p>
<p>Ehkäisevä ja ennakoiva työ, osallisuuden edistäminen</p>	<p>Taide ja kulttuuritoiminta Taide- ja kulttuuriperintökasvatus kouluissa Harrastus ja kulttuurikäynnit Soveltava-, voimauttava tai yhteisötaide Toiminnalliset ryhmät avohoidon osana Sosiokulttuurinen innostaminen Taide osana työhyvinvointia ITE –taide <i>Taiteilija, virikeohjaaja, taideaineiden opettaja, artemi, artesaani, taide- ja museopedagogi jne.</i></p>
<p>Hoito- ja hoivatyö sekä kuntoutus</p>	<p>Luovat terapiat ja kulttuuritoiminta osana hoito- ja palvelusuunnitelmaa Sosiokulttuurinen työ integroituna hoitoon ja kuntoutukseen Yksilö- tai ryhmäterapien menetelmänä Kuvataide-, musiikki-, kirjallisuus-, draama-, tanssi- ym. terapiat Työterveydenhuollon, opiskelijoiden ja koululaisten terveydenhuollon osana <i>Terapeutti, muu sosiaali-, terveys-, nuoriso-, kulttuuri-, taidealan koulutuksen saanut henkilö</i></p>
<p>Lääketiede ja psykiatria</p>	<p>Taide psykoterapian apumenetelmänä Lyhyt ja pitkäaikainen terapia (KELA) <i>Psykiatri</i></p> <p style="text-align: right;"><i>(28.1.2010 AL)</i></p>

Lakimuutokset vahvistavat hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä myös kulttuurin keinoin

- Terveydenhuoltolain muutos mahdollisti
- Sosiaalihuoltolain uudistustyö käynnissä, tulee sisällyttää hyvinvoinnin edistäminen taiteen ja kulttuurin keinoin
- Vanhuslaki sisältää ikääntyvien ihmisten kulttuuri-, liikunta- ja ulkoilumahdollisuuksien edistämisen
- Sosiaalihuollon henkilöstön pätevyyslaki ?
- Sosiaali- ja terveydenhuollon koulutus?

Toimenpide

Kehitetään alueellisia yhteistyömalleja ja strategioita kulttuurin hyvinvointivaikutusten edistämiseksi

- Alueen taidetoimikunta tekee aloitteen ja varmistaa yhteistyöverkoston työn koordinoinnin
- Huomioidaan kieli- ja kulttuurivähemmistöt
- Järjestetään alueelliset verkostoseminaarit
- Työstetään yhteistä alueellista strategiaa ja toteuttamismallia
- Sekä laaditaan toimintaohjelma
- Terveysturvallisuuden edistäminen alueellisesti 36 §

Toimenpide

- Kunnissa asetetaan strategisia tavoitteita terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi kulttuurin ja taiteen keinoin ja tavoitteet kirjataan osaksi kuntien strategioita
  - Vastuu on kunnan johdolla
  - Hyvinvoinnin edistäminen tapahtuu yhteistyössä eri hallintokuntien, muiden julkisten tahojen sekä yksityisten yritysten ja yleishyödyllisten yhteisöjen kanssa
  - Kuntien toivotaan varaavan tähän osan terveyden edistämisen varoista
  - Terveydenhuoltolain terveyden ja hyvinvoinnin edistämistä koskeva 12 §

KULTA -hanke 2010-2013

- Suomen kulttuurirahaston - Etelä-Savon rahaston hankkeessa:
- Edistetään taidetta ja kulttuuritoimintaa vanhusten tehostetun palvelun yksiköissä
- Samalla tutkitaan taidetoiminnan vaikutuksia henkilökunnan jaksamiseen ja työhyvinvointiin kahdessa vanhusten palvelutalossa
- Tavoitteena mallintaa, miten taidetoiminta parhaiten voidaan järjestää hoitotyön lomassa ja osana hoitoyksikön arkea ja juhlaa

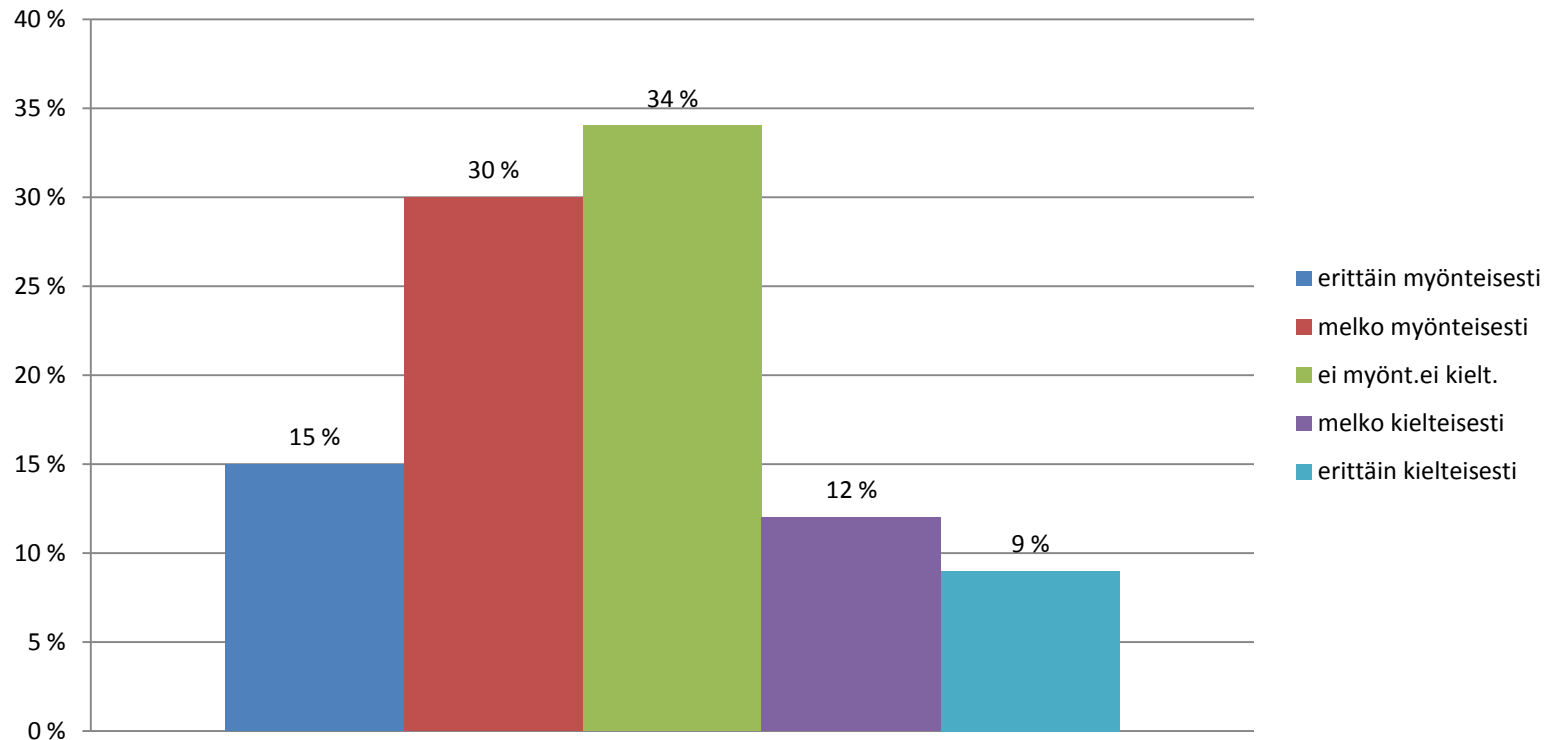
Taideinterventio

- Mukana 15 taiteilijaa ja 6 palvelutaloa
- Vuoden taideinterventio sisältää:
  - Helmikuussa tanssia ja kehollisuutta
  - Maaliskuussa musiikkimaalausta
  - Huhtikuussa tarinan kerrontaa esineitä avuksi käyttäen
  - Toukokuussa puuntyöstöä ja savitöitä
  - Taidetoiminta jatkuu syksyllä itse suunniteltuna

Taide ja hoitotyö (N=42)

- 60 % koki taiteen ja kulttuurin tärkeänä tai melko tärkeänä osana hoitotyötä
- Taidetoimintaa halusi lisää 68 %, melko kielteisesti suhtautui 2 henkilöä
- 60% löytäisi aikaa taidetoiminnalle
- 40% koki kiireen esteeksi
- Taiteilijat toivotettiin tervetulleiksi
- Taiteilijan työpariksi oli valmis 15 henkilöä
- Taide-elämyksiä työssä oli saanut neljäsosa henkilökunnasta, kun taas neljäsosaa taide ei liikuta

Asenteet taiteen ja työn yhteensovittamiseksi ja osaksi hoitotyötä

Taidekokemuksia -
esiintymisen mahdollisuuksia

